

Za večjo povezavo etničnih manjšin

V zadnjem času razvija deželno vodstvo Slovenske skupnosti intenzivno dejavnost v smeri vedno večje povezave med vsemi narodnimi in etničnimi manjšinami v Italiji. Kot smo v našem časopisu že pisali, je bila Slovenska skupnost na razgovoru z nemško manjšino v Bocnu, se udeležila študijskih srečanj v Trentu, v Vidmu itd. Brez dvoma je to iskanje povezave z drugimi manjšinami spodbudno in hvalevredno samo na sebi, saj je danes čas, ko se vse zatirane skupnosti vsebolj združujejo in zahtevajo svoje pravice. To velja tudi za narodne skupnosti, ki so danes v Italiji ne samo izkoriščane (o tem dovolj zgovorno piše italijanski strokovnjak Sergio Salvi), ampak tudi zatirane (dovolj je omeniti dogodek v Ukvah, ko so pouk slovenščine na srednjeveški način izgnali iz šolskega poslopja). Vsi zatirani ljudje in vse zatirane skupnosti pa imajo seveda pravico in dolžnost združevanja, da bi tako bile njih zahteve učinkovitejše.

Vprašanje pa zadeva tudi volitve v bodoči evropski parlament. Vse se zdi, da si bodo evropske države porazdelile mesta v evropskem parlamentu po strankarskem ključu in da bodo narodne manjšine popolnoma prezrte. Številčna moč narodnih manjšin v Evropi pa presega 50 milijonov pripadnikov in res bi bilo krivično, da bi vse te manjšine ne bile nikjer zastopane v bodočih organih evropskega parlamenta. Vodstvo Slovenske skupnosti je prav v tej bojazni imelo posvete z raznimi manjšinami v Italiji in povsod naletelo na enako zaskrbljenost.

V tem oziru je bil posebno važen posvet

(dalje na 3. strani)

TRI DESETLETJA DEMOKRACIJE

Državnozbornske volitve, ki bodo ta mesec, nudijo lepo priložnost za pregled razvoja političnega življenja v državi. Letos poleg tega poteka natančno trideset let, odkar so italijanski volivci ter volivke prvič svobodno in demokratično volili v vsej italijanski zgodovini. Volitve so bile seveda tudi pod fašizmom, a prav gotovo niso bile tako demokratične kot tiste po drugi svetovni vojni, saj med drugim tedaj na primer ni bila priznana volilna pravica žensk. Na volitve z dne 2. junija 1946 se je italijanski narod z ljudskim glasovanjem ali referendumom z rahlo večino odločil za republiko in tedanji kraj je moral zapustiti Italijo. Istega dne pa so bile tudi volitve v ustavodajno zbornico, ki je imela nalogo, kot samo ime pove, da sestavi in odobri novo ustavo.

Pri obravnavanju teh dogodkov ne smemo seveda pozabiti na tedanje zgodovinske okoliščine. Na ozemlju Italije so še bile angloameriške zavezniške sile, ki imajo glavno zaslugo za padec fašizma, na kar danes italijanski politiki in tudi zgodovinarji na splošno preradi pozabljajo, tako da ima mladina o tem razdobju, ki je bilo odločilno za nadaljnjo usodo italijanskega naroda precej nejasne pojme. Res je sicer, da ne gre pri tem zanemariti odporniškega gibanja, zlasti v severni Italiji, a to se je pojavilo šele konec leta 1943, ko je bilo že jasno, da sta Hitler in Mussolini izgubila vojno. Z vojaškega stališča je bilo to gibanje vsekakor malo pomembno. Važno vlogo pa je italijansko odpornišvo (resistenza) odigralo le v političnem pogledu, se pravi, da je bilo odločilno za nadaljnji politični razvoj v državi, kar je prišlo najbolj do izraza v novi ustavi, vendar je treba pri tem poudariti, da je odprava fašizma (po tuji za-

slugi) ustvarila pogoje za rojstvo demokratičnega sistema. Eden glavnih vzrokov za šibkost italijanske demokracije, kakršna se kaže skozi vsa tri desetletja, je po našem prav v tem, da je bila Italiji demokracija skoraj »darovana« se pravi, da široke ljudske množice pri zrušenju fašizma niso imele glavne zasluge, saj drugače ne bi nekateri italijanski, tudi odgovorni politiki še danes toliko poudarjali Mussolinijevih napak ter zlasti njegove odločitve o vstopu v vojno na Hitlerjevi strani. Če takšno modrovanje nekoliko podrobneje razvijemo, prihajamo do zaključka, da ti politiki niso bili in še danes niso proti fašizmu zaradi njegove totalitarne, rasistične in reakcionarne vsebine, temveč temu režimu predvsem zamerijo, da je izgubil vojno.

S tem seveda nikakor nočemo omalovaževati dela, trpljenja in žrtev italijanskih protifašistov, povečini komunistov, toda njihovo število je bilo prepičilo, da bi bilo lahko kos mogočnemu fašizmu, ki je bil razpredel mrežo svojih ljudi do najmanjšega zaselka v državi. Pri tem velja naglasiti, da so primorski Slovenci sorazmerno veliko več prispevali v boju proti črnemu režimu kot Italijani, kar najbolj zgovorno izhaja iz števila naših na smrt obsojenih junakov in iz števila naših političnih zapornikov.

Iz priloženega pregleda je razvidno, kako so italijanski volivci glasovali na volitvah za poslansko zbornico v zadnjih treh desetletjih. Navajamo seveda le glavne politične stranke, in sicer Krščansko demokracijo, komunistično partijo, socialistično in socialdemokratsko stranko. Poleg teh omenjamo še misovsko fašistično gibanje, katerega obstoj je za zunanega opazovalca pravi pravcati politični absurd.

(dalje na 3. strani)

IZIDI VOLITEV V POSLANSKO ZBORNICO 1946 - 1972

STRANKE	1946		1948		1953		1958		1963		1968		1972	
	%	sedeži	%	sedeži	%	sedeži	%	sedeži	%	sedeži	%	sedeži	%	sedeži
Democrazia cristiana (DC)	35,2	207	48,5	305	40,1	263	42,4	273	38,3	260	39,1	266	38,8	267
Partito Comunista Italiano (PCI)	19,0	104	—	—	22,6	143	22,7	140	25,3	166	26,9	177	27,2	179
Partito Socialista Italiano (PSI)	—	—	—	—	12,8	75	14,2	84	13,8	87	14,5	91	9,6	61
Partito Socialista Democr. Italiano (PSDI)	—	—	7,1	33	4,5	19	4,5	22	6,1	33	—	—	5,1	29
Movimento Sociale Italiano (MSI)	—	—	2,0	6	5,8	29	4,8	24	5,1	27	4,4	24	8,7	56
Fronte Democratico popolare (PCI-PSI)	—	—	31,0	183	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Partito Socialista Italiano Unità Proletaria (PSIUP)	20,7	115	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

NB. - Leta 1968 so socialisti (PSI) in socialdemokrati (PSDI) nastopili enotno.

RADIO TRST A

: : NEDELJA, 6. junija, ob: 8.00 Koledar. 8.05 Slovenski motivi. 8.30 Kmetijska oddaja. 9.00 Sv. maša. 9.45 Boccherini: Godalni kvartet v es duru. 10.15 Poslušali boste. 11.15 Mladinski oder: »Moj oče in jaz«. Napisal G.F. Luzzi, prevedel Franc Jeza. II. del: »Oče in živali«. R.O. Režija: Lojzka Lombar. 12.00 Nabožna glasba. 12.15 Vera in naš čas. 12.30 Glasbena skrinja. 13.00 Kdo, kdaj, zakaj. 13.30-15.45 Glasba po željah. 13.30 Nedeljski vestnik. 15.45 »Pravljica«. Radijska drama, napisal Ireneusz Iredynski, prevedla Marjana Prepeluh. R.O. 16.30 Nedeljski koncert. 17.20 Zbirka plošč. 18.30 Šport in glasba. 19.30 Zvoki in ritmi. 20.00 Šport. 20.30 Sedem dni v svetu. 20.45 Pratika, prazniki in obletnice, slovenske viže in popevke. 22.00 Nedelja v športu. 22.10 Sodobna glasba. Simfonični orkester Radiotelevizije Ljubljana vodi Samo Hubad. 22.30 Glasba za lahko noč.

: : PONEDELJEK, 7. junija, ob: 7.00 Koledar. 7.05 Jutranja glasba. 13.30 Glasba po željah. 14.30 Pregled slovenskega tiska v Italiji. 17.00 Za mlade poslušavce. 18.15 Umetnost, književnost in prireditve. 18.30 Scenska in baletna glasba. 18.55 Pianist Pino Calvi. 19.10 Odvetnik za vsakogar. 19.20 Jazz glasba. 20.00 Športna tribuna. 20.35 Slovenski razgledi: Ivan Cankar v Trstu - Pianistka Silvana Pretner. Vladimir Lovc: Trije preludiji; Tri groteske - Slovenska ljudska materialna kultura - Slovenski ansambli in zbori. 22.15 Glasba za lahko noč.

: : TOREK, 8. junija, ob: 7.00 Koledar. 7.05 Jutranja glasba. 11.35 Pratika. 12.50 Revija glasbil. 13.30 Glasba po željah. 17.00 Za mlade poslušavce. 18.15 Umetnost. 18.30 Violončelist Amedeo Baldovino. 18.45 Beatles kot solisti. 19.10 1945-1975: Trideset let gledališkega amaterstva v naši deželi (11. oddaja). 19.25 Za najmlajše: pravljice, pesmi in glasba. 20.00 Šport. 20.35 Mihail Glinka: Ivan Susanin, opera. 21.45 Glasba za lahko noč.

: : SREDA, 9. junija, ob: 7.00 Koledar. 7.05 Jutranja glasba. 11.35 Opoldne z vami. 13.30 Glasba po željah. 17.00 Za mlade poslušavce. 18.15 Umetnost. 18.30 Violončelist Gorjan Košuta, pianist Erminij Ambrozet. Debussy: Sonata v g molu; Ravel: Tzigane. 19.00 Orkestri in zbori. 19.10 Družinski obzorje. 19.30 Western-pop-folk. 20.00 Šport. 20.35 Simfonični koncert. Vodi Aldo Ceccato. Sodelujejo sopranistka Luisa Bosabalian, mezzosopranistka Cvetka Ahlin, tenorist Horst Laubenthal, baritonist Günther von Kannen ter organistka Claudia Termini. Orkester in zbor gledališča Verdi. 21.30 Glasba za lahko noč.

: : ČETRTEK, 10. junija, ob: 7.00 Koledar. 7.05 Jutranja glasba. 11.35 Slovenski razgledi. 13.30 Glasba po željah. 17.00 Za mlade poslušavce. 18.15 Umetnost. 18.30 Skladatelj Aleksander Mirt. 19.10 Človek pred rojstvom (9): »Dokončni razvoj zarodka«. (Vito Sinopoli). 19.25 Za najmlajše: »Pisani balončki« (Krasulja Simonič). 20.00 Šport. 20.35 »Igorju ugaja Bach«. Igra v dveh delih, napisal Josip Tavčar. SSG v Trstu. Režija: Jože Babič. 21.50 Glasba za lahko noč.

: : PETEK, 11. junija, ob: 7.00 Koledar. 7.05-9.05 Jutranja glasba. 11.35 Opoldne z vami. 13.30 Glasba po željah. 17.00 Za mlade poslušavce. 18.15 Umetnost. 18.30 Tenorist Dušan Pertot in pianist Gabrijel Pisani izvajata samospeve Nikolaja Rimskega-Korsakova in Vitezslava Novaka. 18.50 Znani motivi. 19.10 Slovenska povojna lirika: »A. Vodnik, pesnik zlahtne poduhovljenosti« (Lev Detela). 19.20 Jazz glasba. 20.00 Šport. 20.35 Delo in gospodarstvo. 20.50 Vokalno instrumentalni koncert. Vodi Samo Hubad. Sodeluje mezzosopranistka Biserka Cvejič. Orkester Radiotelevizije Ljubljana. 21.35 Glasba za lahko noč.

: : SOBOTA, 12. junija, ob: 7.00 Koledar. 7.05 Jutranja glasba. 11.35 Poslušajmo spet. 13.30-15.45 Glasba po željah. 15.45 Avtoradio. 17.00 Za mlade poslušavce. 18.15 Umetnost. 18.30 Romantična simfonična glasba. 19.15 Liki iz naše preteklosti: »Franc Tomc« (Martin Jevnikar). 19.25 Orkester Maria Bertolazzija. 19.40 Pevska revija. 20.00 Šport. 20.35 Teden v Italiji. 20.50 »Neizpeta podoknica«. Napisala Zora Saksida. R.O. Režija: Stana Kopitar. 21.30 Vaše popevke. 22.30 Glasba za lahko noč.

RAZDELITEV LIBANONA?

Sirske motorizirane kolone so 1. t.m. vdrle v Libanon in začele zasedati njegova vzhodna ozemlja ter razoroževati krščanske in mohamedanske gverilce, ki so se zadnji čas tolkli zlasti za krščansko mesto Zahle (33.000 preb.). Verjetno hoče Sirija končno napraviti konec spopadom in krvoprelitju v Libanonu, ki ga drugače ni bilo več mogoče ustaviti. Nekateri — tako v Libanonu samem kot zunaj njega — menijo, da je prišlo do tega sirskega vdora na tujo, najbrž ameriško pobudo ali »nasvet«. Vsekakor so pri zatrtju spopadov v Libanonu zainteresirane predvsem zahodne sile, medtem ko je Sovjetska zveza z dopadanjem gledala na »leve« mohamedanske gverilce in Palestince, ki so zadnji čas dosegali uspehe v boju proti krščanskim maronitskim »falangistom«.

Označka »levi« in »desni«, ki jo navadno uporablja tudi italijanska televizija, nima v Libanonu, kot tudi ne drugje na Bližnjem vzhodu, nobenega pomena, ker gre tako pri »levih« kot pri »desnih« le za nacionaliste in verske fanatike. Razlika v politični barvi se nanaša le na velike sile, ki jih politično podpirajo in jim dobavljajo orožje,

seveda glede na svoje interese. »Levi« so tisti, ki streljajo s sovjetskimi brzostrelkami, desni pa tisti, ki uporabljajo orožje ameriškega oziroma zahodnega izvora. Ideološke razlike so tako v resnici le nacionalne in verske.

Libanon je tvorba francoskih kolonialistov, ki so po drugi svetovni vojni zapustili Libanon, ne da bi bili rešili nacionalno vprašanje v njem. Vztrajali so pri tezi »enotnega« Libanona, čeprav živita v resnici v njem dva naroda, krščanski Maroniti in mohamedanski Druzi; oboji pa so arabskega porekla in jezika. Ureditev, ki so jo zapustili Francozi in ki je temeljila na delitvi politične oblasti na polovico med kristjani in mohamedanci, se je zadnja leta izkazala za neučinkovito. Mohamedanci so zahtevali večjo oblast, ker da so v večini, čemur so se kulturno bolj razviti Maroniti upirali. Odtod spopadi, ki so jih netila še različna stališča o navzočnosti palestinskih gverilcev in njihovih poveljstev v Libanonu (Maroniti so proti njim) in različno gledanje na zunanje politični položaj.

(Dalje na 5. strani)

SKOZI DALJNOGLED

ZAKAJ »TEMPIO NAZIONALE«?

Na Vejni so imeli zadnjo nedeljo vsakoletni praznik »žegnanje« ali »opasilo«. Veliki belo-rumeni plakati so vabili Tržačane in popoldne je bilo na Vejni veliko obiskovalcev. Tudi Slovenci so imeli svojo pobožnost, ne želi, da bi sploh prihajali, in smotorej le tolerirani kakor mnogokje v tržaških cerkvah, predvsem pri Sv. Justu? Znano je, da javne plakate za Vejno izdaja vodstvo svetišča, torej je odgovoren v prvi vrsti rektor. Znano pa je, da je tam tudi naš rojak Fr. Malalan. In če ta duhovnik ne uspe, kaj so naredili letos ali kdaj prej naši duhovniki, ki vabijo ljudi na Vejno? Če dobimo odgovor, ga bomo objavili.

2. Drugo naše vprašanje je večje, bolj tehtno, in se glasi: Zakaj na plakatih in na vseh razglednicah pišejo »tempio nazionale«, čeprav v cerkvi ni bilo naših ljudi. Kolikor vemo, je bilo največ naših rojakov iz fare Sv. Antona; prepeval je naš zbor iz te župnije: Do sem vse prav, ni pa prav sledeče:

1. Na velikem plakatu ni bilo zapisano, da imajo svoj spored na Vejni tudi Slovenci, čeprav so bili nalepljeni plakati tudi po naših vaseh. Zakaj tako? Kdo in zakaj prikriva, da prihajajo Slovenci na Vejno? Ali naloženo? To je po našem skromnem mnenju proti odločni volji Janeza XXIII., ki je na pobudo prelata Ukmarja in nekaterih naših duhovnikov določil naslov svetišču na Vejni: MATI in KRALJICA. Kot vemo vsi, je bil prvotni naslov po volji škofa in italijanskih duhovnikov »Kraljici Italije«. Dejanjsko je bil temeljni kamen cerkve posvečen temu naslovu. Nato je sledil »upor«, menda edini te sorte, in papež Janez 23 je z eno potezo prečrtal šovinistični naslov in zapisal »Kraljici in Materi«.

Velika škoda je, da niso takrat naši ljudje tudi zahtevali, da se črta oznaka »na-

zionale«, saj je vendar jasno, da na bontovskem slovenskem Krasu ne more biti mesta za »nacionalno« cerkev! Če bi to bilo kje v Srednji Italiji, se nihče ne bi čudil (a tam ne čutijo potrebe, da bi označevali romarske cerkve za »nacionalne«!), toda tukaj zraven državne meje?! In v Italiji živijo tudi katoličani: Francozi, Nemci, Slovenci itd. Če je torej Vejna spomin na posvetitev katoličanov v Italiji Materi božji, kako more biti povsod zapisano »tempio nazionale«? Svetišče na Vejni je Marijino svetišče in ne pripada samo večinskemu narodu, ampak vsem vernim, ki živijo v Italiji. Kakor je zgodovinska sramota za obojni kler in za obe verski narodnostni skupini, da je še danes v cerkvi sv. Justa fašistična letnica XIV, tako je sramota, da pohlevno gledamo »tempio nazionale« na Vejni. Vsaj sedaj zaslužijo tudi ti »interni« verski problemi veliko in resno pozornost. Če že imamo v Trstu poleg slovenskega škofovega vikarja že kar dva slovenska dekana in več laikov v škofijskih komisijah, lahko upamo, da se bo tudi tu kaj premaknilo. Naša želja je, da izgine fašistična letnica iz skupne stolnice in da bodo leto obsorej veliki plakati vabili tudi Slovence v prezračeno Marijino svetišče na našem Krasu!

B.K.

NELJUBLJENA REPUBLIKA

Včeraj, 2. junija je obhajala Italija tridesetletnico republike v ozračju volivnega boja in polemik. Zastave so videti bile samo na javnih poslopih (kjer so za to zadolženi vratarji), na zasebnih hišah in oknih jih ni bilo, niti na hišah tistih, ki imajo vedno polna usta fraz o tem, da se je porodila republika iz odpornosti. V resnici kaže, da je nihče posebno ne ljubi, razen če bi služila samo njihovim interesom.

Pisma uredništvu:

Spoštovani g. urednik!

Če bi poslušal neposredni navdih pri branju Novega lista, bi Vam skoraj ob vsaki številki pisal v smislu odobravanja tega ali onega članka, zlasti uvodnega. V resnici pa sem se le parkrat oglasil. Morda se nekaj podobnega dogaja tudi drugim, ki se nad njimi pritožujete.

To pot me v zvezi z »odprtim pismom blejskemu župniku«, objavljenem v Vašem tedniku, priganja k pisanju tudi čut pravičnosti. Kakor je namreč z ene strani simpatičen temperamentni izbruh zavednega Slovenca z Italije kot ugovor proti našemu hlapčevstvu, moramo reči, da se je g. K. Bajec prenačil v presojo blejskega župnika s te strani. Avtor pisma ni namreč upošteval dejstva, da je bila, kakor mi je pojasnil kolega, ki pozna razmere na Bledu, tista maša namenjena izrecno tujcem in je zategadelj župnik, oziroma duhovnik, ki je pri tej maši pridigal, opravičeno, govoril v dveh tujih jezikih. Ne more se pri tem ugovarjati, češ da je »še pri koncu v slovenščini«, ker je znano, da so pri takih mašah tudi domači ljudje.

Ne glede na samokritičnost v poznavanju tujih jezikov, bi jaz nekaj pripomnil v tej zvezi.

Lepo je namreč, da iz pastoralnih razlogov upoštevamo duhovne potrebe turistov v naših cerkvah, vendar se mi zdi pretirana ta skrb za tuje goste, ki bi se verjetno zadovoljili s tem, da jim morebitno, če je pač taka prilika kakor v zadevnem pismu, voščimo v njihovem jeziku kot napravi papež o veliki noči. Z druge strani pa se komaj kje zgodi, če se sploh, da bi škof ali prezbiter (škof je pač tudi duhovnik) spregovoril v cerkvi vernikom, ki sicer pripadajo narodnim manjšinam, pa so vendar člani dotične škofijske oziroma župnijske skupnosti. To se nanaša ne samo na Italijane ali morda Nemce kot odgovorne pač pa tudi na Slovane. Z vsem spoštovanjem bi v tej zvezi prigovoril predvsem škofom, ki se v svojih poslanicah obračajo samo na pripadnike svoje narodnosti, dasi imajo v svoji »čredi« znatno število pripadnikov druge narodnosti, kakor so Slovenci v nekaterih hrvaških škofijah, pa tudi Hrvati in Italijani v slovenskih. (Hrvaških ali slovenskih škofij sploh ni, ampak obstajajo le katoliške škofije z večino pripadnikov ene ali druge narodnosti.)

Še nekaj, kar je v rahlo zvezi z »odprtim pismom«. Zanimam se za publikacije, ki izidejo pri nas, v glavnem za turiste iz Italije (podobno kakor pridige!) v jeziku teh gostov. Nisem našel nobene, ki ne bi mrgolela od pomot, pa ne samo tiskarskih. To velja za hrvaško kakor slovensko področje. Imam pri roki med drugimi tudi — glej naključje — brošuro o cerkvi na blejskem otoku, ki se ji pozna, da prevajalec ne obvlada dobro italijanskega jezika, četudi boljše kot tisti, ki je napisal: »luginighe di cragno con capuzzi garbi«, kar sem videl tiskano z mastnimi črkami na etiketi »made in Slovenia«. V Trstu, ki je blizu, ni malo šolanov ljudi, ki poznajo perfektno slovenski in italijanski jezik ter bi to delo tako opravili, da se ne bi bravci »hihitali«. To velja za Slovenijo in Hrvaško, za cerkveno in necerkveno področje.

P. A.

—o—

Slovenski turistični strokovnjaki se bojijo, da bo postala Slovenija samo »tunel« za turiste, ki se bodo vozili letovat v Dalmacijo. Slovenski turizem ostaja daleč zadaj zaradi pomanjkanja investicij v gostinske kapacitete.

Slovenska Koroška je 400 let starejša

Nemško-nacionalistični krogi na Koroškem proslavljajo letos tisočletnico Koroške, kar je mišljeno kot izzivanje slovenskih Korošcev, kar pomeni, da zanikajo slovensko neodvisno Karantanijo in začenjajo koroško zgodovino šele leta 876, ko je cesar Oton II. razdrl personalno unijo med Bavarsko in Karantanijo (povezani sta bili z istim knezom) in napravil Koroško za samostojno kneževino, eno izmed šestih, ki so sestavljale »rimsko cesarstvo nemške nacije«. To tisočletnico obhajajo zdaj koroški Nemci, ne da bi priznali, da je bila Koroška samostojna kneževina prav zaradi tega, ker je bila po svojem prebivavstvu nekaj drugega kot Bavarska, namreč slovenska, in zlasti zato, ker ji je bila s tem samo vrnjena njena državna samostojnost, ki jo je imela že 400 let prej, od druge polovice 6. stoletja, ko so se tam naselili Slovenci. Tam je bilo v 7. stoletju jedro Samovega kraljestva, kar potrjuje pravilno tolmačenje zgodovinskih dokumentov (npr. potovanje misijonarja Amada, ki se je moral na poti iz Holandije v Samovo kraljestvo prepeljati preko Donave, kad pomeni, da je bilo južno od Donave, česar pa šovinistični nemški in tudi češki zgodovinarji ne upoštevajo, ko postavljajo središče Samovega kraljestva nekam na Češko ali

Moravsko. Pod njihovo sugestijo so celo slovenski zgodovinarji prezrli doslej pomen in dokazno moč tega dokumenta. Pri neodvisnih Karantancih je našel zavetje bolgarsko-hunski knez Alciok s 700 Bolgari, ko je zbežal z Bavarskega, kjer so živeli v begunstvu, a so Bavarci na zahtevo frankovskega kralja Dagoberta v eni noči v spanju pobili nad 8000 njegovih ljudi. V 8. stoletju so se Karantanci bojevali tako s Franki kot z Langobardi in Obri. Isto stoletje so sprejeli krščanstvo, kar je imelo za posledico državljanske vojne. V 9. stoletju so uničili Obre v Panoniji in se uprli Frankom v zvezi z Ljudevitom Panonskim in nato za kazen izgubili državno samostojnost; pozneje je bila Karantanija državno samostojnost, tako da je imela istega vladarja z njo.

Obstoj Karantanije že v 7. stoletju potrjuje tudi neznan kronist iz Ravenne, imenovan Anonymus Ravennas, ki je v drugi polovici istega stoletja napisal delo »Kozmografija«, v katerem navaja med državami, ki mejijo na Italijo, tudi Karantanijo.

O razgibani zgodovini slovenske Karantanije od 6. do 9. stoletja poroča cela vrsta kronik, od »Zgodovine Langobardov« Pavla Diakona in frankovske Fredegarjeve kronike do slovite salburške meniške kronike »Spreobrnjenje Bavarcev in Karantancev«. Postavljanje tisočletnice Koroške šele v leto 976 je torej ne le izzivanje za Slovence, ampak tudi gola neumnost, kot se lahko porodi le iz skrajnega šovinizma in občutka zgodovinske manjvrednosti koroških Nemcev.

NOVICE

Jugoslovanski predsednik Tito, ki je pretekli teden dopolnil 84 let, se je kot prvi potnik peljal po novi železnici iz Beograda v Bar, ki je povezala Srbijo z morjem. Na cilju je v pogovoru na množico slavil čvrsto enotnost Jugoslavije, rekoč, da bo taka ostala tudi za njim.

Guverner Italijanske narodne banke Paolo Baffi je objavil svoje prvo poročilo o denarnem in gospodarskem stanju v državi. Vidi ga precej črno zaradi pasivnosti oblasti in zaradi pretiranega hlepenja po vedno višjih plačah, kar povzroča inflacijo in slab tečaj lire v mednarodnih izmenjavah.

ZA VEČJO POVEZAVO ETNIČNIH MANJŠIN

(Nadaljevanje s 1. strani)

narodnih skupnosti v Milanu (22. in 23. maja letos), kjer se je med drugim govorilo in sklepalo tudi o možnosti odprtja univerze v Milanu za vprašanja narodnih in etničnih manjšin v Italiji. Stvari se torej v tej smeri le premikajo in hvalevredno je, da je Slovenska skupnost kot slovenska stranka in politična organizacija v tem trudu v prvi vrsti.

Študijskega posveta v Milanu sta se udeležila deželni tajnik Slovenske skupnosti dr. Drago Štoka, ki je imel izčrpno poročilo o stanju Slovencev v Italiji, in član vodstva Slovenske skupnosti dr. Andrej Bratuž, ki je govoril o Slovencih in srednjeevropskem gibanju ter kulturni problematiki slovenskega naroda.

Oba nastopa sta bila deležna največje pozornosti.

Tri desetletja demokracije

(nadaljevanje s 1. strani)

Krščanska demokracija se je uveljavila kot najmočnejša stranka že na volitvah v ustavodajno zbornico pred 30 leti. Druga najmočnejša stranka je tedaj bila socialistična, ki je še bila enotna; na tretje mesto so se uvrstili komunisti z 19 odstotki glasov. Komunisti in socialisti so na volitvah 1948 nastopili enotno v okviru ljudske fronte in skupno prejeli 31 odstotkov glasov. Ta nastop je imel za posledico, da je KD prejela absolutno večino poslanskih sedežev (305 na 574) in da je še bolj poglobil spore v socialističnih vrstah. Od skupnih 183 poslancev, kolikor jih je bilo izvoljenih na listah ljudske fronte, je bilo kar 131 komunistov in samo 52 socialistov, kar pomeni, da so socialisti v primerjavi z volitva-

mi leta 1946 izgubili nič manj kot 63 poslancev. Prvič so leta 1948 nastopili Saragatovi socialni demokrati in dobili 33 poslancev. Krščanska demokracija na vseh naslednjih volitvah ni ponovila uspeha iz leta 1948, čeprav je ostala stranka relativne večine. Komunisti so od leta 1948 stalno napredovali in dosegli največji uspeh leta 1972, ko so prejeli 27,2 odstotka glasov ter 179 poslancev.

Misovski fašisti so se pojavili na volitvah 1948 in izvolili 6 poslancev, leta 1953 se je število njihovih poslancev povečalo na 29; na naslednjih treh volitvah pa so imeli 22, 27 oziroma 24 poslancev. Sorazmerno velik uspeh so dosegli na zadnjih volitvah leta 1972, ko so prejeli 8,7 odstotka glasov ter kar 56 poslancev, s čimer so tudi postali četrta politična sila v državi.

Zasedba Kulturnega doma se nadaljuje

Že dva tedna sta minila odkar kolektiv Slovenskega stalnega gledališča zaseda Kulturni dom v znak protesta ob nevzdržnem položaju osrednje kulturne ustanove, ki je bila prisiljena prekiniti svoje delovanje zaradi neizpolnjenih obveznosti osrednjih oblasti. V torek je koordinacijski odbor kolektiva in upravnega sveta sklenil v soglasju s predstavniki enotne sindikalne federacije, da nadaljuje z zasedbo in uspešno akcijo obveščanja javnega mnenja. Kulturni dom obiskujejo številna predstavništva kulturnih, gospodarskih in političnih organizacij ter izrekajo solidarnost. Tako so zasedeni dom obiskali ta teden slovenski župani. Solidarnost so izrekli udeleženci Cankarjeve proslave na liceju France Prešeren. Popolno podporo je izrazilo združenje italijanskih stalnih gledališč, skupnost slovenskih dramskih gledališč je pa poslalo vlogo na italijanskega veleposlanika v Beogradu. Mednarodne pomembnosti je izjava pisateljev iz štirinajstih držav, ki so se udeležili devetega mednarodnega srečanja pisateljev v Portorožu. Izjava, ki so jo poslali predsedstvu italijanske vlade se glasi: »Pisatelji iz Jugoslavije, Italije, Avstrije, Anglije, Grčije, Kitajske, Francije ZRN in NDR, Madžarske, Poljske, Romunije, ZSSR in ZDA, udeleženci devetega mednarodnega srečanja pisateljev v Pi-

TISKOVNA KONFERENCA SLOVENSKE SKUPNOSTI

Deželno vodstvo Slovenske skupnosti je priredilo v torek, 1. t.m., v svojih prostorih v Trstu tiskovno konferenco, na kateri je obrazložilo volilni program za bližnje parlamentarne volitve in hkrati predstavilo svoje kandidate. Po uvodnih besedah predsednika Mirka Špacapana je deželni tajnik dr. Drago Štoka obrazložil volilni program, in sicer njegovo narodnostno, socialno in gospodarsko vsebino. Pokrajinska tajnika Dolhar in Pavlin sta nato predstavila kandidate Slovenske skupnosti v posameznih volilnih okrožjih.

O podrobnosti volilnega programa bodo pisali prihodnjič.

ranu-Portorožu, zbrani na proslavi 50-letnice Slovenskega centra PEN, izražajo svojo podporo zahtevam Stalnega slovenskega gledališča v Trstu za priznanje statusa stalnega gledališča in za uresničitev materialnih pogojev pri izvajanju umetniškega in prosvetnega programa med člani slovenske narodne manjšine v republiki Italiji.

—o—

DRUŠTVO SLOVENSKE IZOBRAŽENCEV V TRSTU

priredi v ponedeljek, 7. junija,

RAZGOVOR OB SKLEPU SEZONE IN DRUŽABNO SREČANJE

Vabljeni člani, prijatelji in obiskovalci večerov. Srečanje bo v mali dvorani Slovenske prosvete, Donizettijeva, 3. Začetek ob 20.30.

NATEČAJ ZA ZBOROVSKO SKLADBO NA CANKARJEVO BESEDILO

Glasbena Matica v Trstu razpisuje natečaj za zborovsko skladbo na kako Cankarjevo besedilo. Natečaj je na čast stoletnice rojstva Ivana Cankarja.

Razpis je za originalne skladbe za postmurtijski zbor »a cappella«. Natečaja se lahko udeležijo skladatelji slovenske narodnosti, rojeni ali bivajoči na Primorskem, ne glede na mejo in državljanstvo Vsaka skladba naj bo označena z geslom. V priloženi zaprti ovojnic, označeni z istim geslom, naj bo ime skladatelja, njegov naslov, kratek življenjepis in fotografija. Žirija bo odprla samo ovojnice nagrajene skladbe in skladb, ki jih bo priporočila za javno izvedbo.

Nagrada za najboljšo delo znaša 300.000 lir. Organizator bo poskrbel za javno izvedbo izbranih skladb. Sklepi žirije so dokončni in nepreklicni. Skladbe morajo biti izpisane razločno in s črnilom, da jih bo mogoče razmnoževati s fotokopiranjem.

Prispevke sprejema: Tajništvo Glasbene Maticе - Trst, NATEČAJ ZA ZBOROVSKO SKLADBO NA CANKARJEVO BESEDILO - ul. R. Manca 29, 34134 TRST do 1. oktobra 1976.

Rezultati natečaja bodo objavljeni v javnih občilih 31. oktobra 1976.

STRANKE IN SSG

Upravno in umetniško vodstvo SSG so 26. maja sprejeli predstavniki političnih skupin, ki so zastopane v deželnem svetu. Predstavniki SSG so orisali težave slovenskega gledališča in vzroke, ki so privedli do zasedbe Kulturnega doma. Za SSG sta o tem spregovorila Tavčar in Benedetič.

Stališče posameznih strank pa so pojasnili Devetag (PSI), Lonza (PSDI), Colli (PCI) in Štoka (Slovenska skupnost). Prisoten je bil tudi predstavnik DC (Vicario), ki pa se je udeležil le začetka sestanka.

Deželni svetovalec Štoka je predstavništvo SSG pozdravil v slovenskem jeziku in izrazil popolno solidarnost upravnemu in umetniškemu osebju slovenske gledališke hiše. V nadaljevanju posega je omenil celotno problematiko slovenske kulture v zamejstvu, ki se bori z nemogočimi težavami in ji s strani deželne vlade padejo le drobničice. Manjšina pa ima pravico do svoje tiska, do svoje kulture in svojih šol in

s tem v zvezi vso podporo javnosti in odgovornih organov, je pribil slovenski svetovalec. SSG vodi v tem oziru pomembno bitko.

Vsi zavedni Slovenci želimo, da bi v tem SSG tudi uspelo!

—o—

ŠOLSKA PRIREDITEV V SV. KRIŽU

Učenci osnovne šole »Albert Sirk« v Svetem Križu vabijo starše, sorodnike in vse vaščane na zaključno šolsko akademijo, združeno s proslavo 100-letnice Cankarjevega rojstva, ki bo v dvorani »Albert Sirk« (v društvu) v nedeljo, 6. junija 1976 ob 18. uri. Na proslavi bo nastopil tudi član Stalnega slovenskega gledališča iz Trsta, domačin Livij Bogatec, ki bo recitiral odlomke iz Cankarjevih del.

—o—

OBRAMBA NARAVNEGA OKOLJA

Moskovska »Pravda« piše, da bodo do leta 1985 reke, ki tečejo v Črno in Azovsko morje, spet čiste, ker bodo z napravami razkuževali in čistili njihovo vodo. Sovjetska vlada je namreč pozvala tovarne in druge odgovorne uprave, naj do omenjenega leta popolnoma odpravijo odvajanje industrijskih odpadkov in greznic v reke in prekoppe, ki se izlivajo v Črno in Azovsko morje.

Do leta 1980 pa hočejo očistiti tudi Volgo, in reko Ural, s čimer bodo rešili tudi Kaspijsko morje, ki je že zelo umazano in okuženo, tako da se je močno zmanjšalo ribje bogastvo in pridobivanje kavjarja.

JEJTE KROMPIR IN KRUHI

Ameriški in irski zdravniki so ugotovili, da umre na Irskem, kjer jedo ljudje veliko več kuhanega krompirja in kruha kot v Združenih državah (kjer jedo veliko mesa), pol manj ljudi od srčne kapi kakor v Ameriki. To so ugotovili na 1154 irskih bratih, katerih polovica se je izselila v Združene države. Škoda, da so to ugotovili šele zdaj, ko je krompir tako drag!

Dva uspela praznika v Bregu

V nedeljo, 30. maja sta bili v dolinski občini v tržaškem Bregu kar dve uspeli prireditvi. V Mačkoljah nad Osapsko dolino je domače prosvetno društvo priredilo že tradicionalni praznik češenj. Nastopili so domači pevski zbor pod vodstvom Dušana Jakomina, mešani pevski zbor iz Doline »Valentin Vodnik«, katerega vodi Ignacij Ota, mešani zbor iz Škednja in s Kolonkovca pod Jakominovim vodstvom, godba z Brega, domači otroški zbor »Slovenski šopek«, ki ga vodi Ljuba Smotlak, ansambel Jožeta Hledeta iz Števerjana pa še ansambel Supergroup. Nastopil je tudi moški pevski zbor Svoboda iz Kočevja. Pozdrav udeležencev je posredoval Danijel Novak, prof. Alojz Tul pa je imel krajši nagovor v

katerem je poudaril, da je letošnji praznik posvečen Cankarjevi stoletnici, kot sta bila pretekli dve leti posvečena kmečkim puntom in tridesetletnici osvoboditve.

Vinogradniki iz Boršta in Zatrežca so na drugem koncu Brega v sodelovanju s prosvetnim društvom Slovenec priredili še isti praznik vina. Letos je bil praznik še slovesnejši, saj je občinska uprava izročila vaščanom prenovljeno občinsko hišo. Nastopili so otroci domače osnovne šole, moški pevski zbor iz Kočevja, godba na pihala iz pobratene občine Kočevje, domači mešani zbor »Slovenec« in Saleška folklorna skupina. Ključ novega doma je izročil predsedniku prosvetnega društva Marijanu Kosmaču dolinski župan Edvin Švab.

Mrtva dekleta in sindikalni »Napoleoni«

Večji italijanski dnevniki so objavili v sredo, a bolj na zadnjih straneh novico o strašni smrti treh mladih delavk v kraju Casavatore pri Neaplju. Stirinajstletna Patrizia Borriello in šestnajstletni Angela Roccia in Maria Rosaria Granatiello so žive zgorele pri požaru, ki je izbruhnil v mali tovarni »jeansov«, last nekega Giovannija Mazzola (46). Ta tip si je uredil tovarno na dvorišču svoje petnadstropne hiše. Tovarniško poslopje je sezidal brez dovoljenja in v njem je dal še posebej namestiti na okna debele železne križe, vrata zasilnega izhoda pa zazidati, iz strahu pred tatovi. Prostori so bili vsi zatrpani z balami blaga in drugega materiala ter s stroji, da se je bilo mogoče v njih komaj gibati. V lokalih je bilo med drugim mnogo zelo vnetljivega lepila za lepljenje etiket na hlače. Tovarnar je imel zaposlenih 28 po večini mladoletnih deklet iz najrevnejših slojev, ki so morale kaj zaslužiti, da so prispevale k vzdrževanju zelo številnih družin. Tako je bila npr. 14 letna Patrizia najstarejša v družini, v kateri je 14 otrok! Po rednem turnusu, ki se je končal ob 17. uri, so ostale dekleta v tovarni, da bi z nadurnim delom pripravile paket »jeansov« za odpremo. Tedaj je izbruhnil požar. Samo eno dekle se je posrečilo rešiti, druge so našli zoglelene. Množica zunaj je dolgo slišala njihove obupne krike na pomoč, pa jim ni mogla pomagati zaradi zagrajenih oken. Pričimniti je še, da so dekleta delala za mal denar in da niso bila socialno zavarovana.

Jasno je, da zadene za to, kar se je zgodilo, krivda poleg lastnika tudi mestne in državne oblasti, ki so dopustile ilegalno delovanje tovarne; toda nič boljše se ne odrežejo pri tem sindikati. Kje so bili, ko je pohlepni podjetnik nesramno izkoriščal 28 mladoletnih deklet in se bogatil z njihovim delom in povrh še v takih nezdravih delovnih pogojih in smrtnonevarnih prostorih? Že večkrat smo ožigosali ravnanje voditeljev velikih italijanskih sindikatov CGIL, CISL in UIL, ki se gredo male Napoleone na čelu velikih delavskih vojsk iz velikih industrij z desetstisoči delavci, popolnoma pa so izgubili iz oči položaj delavcev in delavk v malih tovarnah ali v zasebnih službah, pa naj so še tako izkoriščani. Sindikalne voditelje zanima samo

strumno organizirana masa, ki jim daje politično oporo in pomen pri pogajanjih, kjer dokazujejo svojo politično važnost in moč podjetnikom in predstavnikom države, nevažno pa je zanje delavstvo, ki ne predstavlja mase. Ti mali sindikalni »Napoleoni« so za trpljenje in smrt mladoletnih delavk in delavcev prav tako neobčutljivi kot apatični ali korumpirani predstavniki oblasti, ki bi morale skrbeti, da bi se izvajali zakoni italijanske republike za zaščito mladoletnih in za varnost pri delu. Krivdo za take nesreče je treba zelo pravično porazdeliti na oblasti in na sindikate. Zakaj se noben predstavnik velikih sindikatov ni pobrigal, kaj se dogaja v tisti tovarni »jeansov«? Nedvomno iz golega oportunizma, ker 28 ubogih mladoletnih deklet ni pred-

stavljalo nobene politične in volivne potence. Fraza ostaja tudi njihov interes za razvoj juga. Če ni važen čovek, kaj je potem važno?

Spričo takega rzpoloženja in prakse v treh velikih sindikatih je tudi razumljivo, da niso vse doslej pokazali niti najmanjšega razumevanja ne le za boj slovenske manjšine v Italiji, za njene politične in kulturne pravice (razen kake gole fraze), ampak niti ne za jezikovno enakopravnost slovenskih delavcev v naši avtonomni deželi v sindikalnih organizacijah samih. Organizacija Slovenski delovni ljudje v Italiji, ki jo je priklinal v življenje Boris Gombač, še vedno zamača čaka, da bi dosegla upoštevanje slovenskih delavcev, še vedno zamača čaka, da bi jo podprli veliki sindikati. Prej bi rekli, da je velikim sindikatom CGIL, CISL in UIL ta organizacija trn v peti, morda še bolj kot komu drugemu. Veliki sindikati so že del »sistema«, ki dokazuje, da ni nič boljši od tistega, ki ga hočejo zamenjati.

Je že vedel, kaj hoče

V našem listu smo že izrazili utemeljen sum, da je vsa zadeva Lockheed v bistvu velik »bluf«, umetno napihnjen in zamišljen verjetno kot zarota proti italijanski demokraciji, hoteč dokazati, da ni sposobna obraniti Italije pred komunizmom, in ustvariti tako alibi poskusu kakega desničarskega udara. Morda je končal denar, ki naj bi bil služil v ta namen, tudi v žepih

kakih pustolovcev in goljufov, ki so se izdajali za posrednike in katerih imena so znana, le da so potem, ko so si napolnili žepe, »izginili«.

Vsekakor pa je tudi zelo čudno, da se ameriški senator Church, ki je sprožil vso zadevo (ne da bi bil mogel kdaj navesti, kateri italijanski politiki in državniki so dobili denar od družbe Lockheed), zdaj poteguje za predsedniške volive! Ni izključeno, ampak je celo zelo verjetno, da si je hotel z »odkritjem« zadeve Lockheed in drugih takih »škandalov« ustvariti sloves in si napraviti reklamo za volivno kampanjo, ki jo je imel gotovo že tedaj v mislih. Z zadevo Lockheed je dosegel, da ga pozna vsa Amerika.

To je čisto v slogu mnogih ameriških politikov in potem se ni čuditi, če ima včasih Amerika za predsednika kakega zelo čudnega tipa. Če bo Church uspel ali ne, bo pokazala šele konvencija demokratske stranke. Njegova »odkritja« pa bo treba jemati odslej v vsakem primeru še bolj previdno.

Novice

Naša javnost izreka pristrane čestitke mladi, komaj 19-letni slovenski športnici Mimi Jaušovec iz Maribora, ki je zmagala na mednarodnem prvenstvu Italije v tenisu. Mimica je odlična športnica. Priigrala si je tudi nagrado 5000 dolarjev, kar tudi niso mačje solze. Pri moških je zmagal Italijan Pannatta.

—O—

Palestinski voditelj Arafat se boji, da bodo Sirci, ki zasedajo Libanon, likvidirali organizacijo njegovih gverilcev, kakor se je to zgodilo pred nekaj leti v Jordaniji.

—O—

Slovenska alpinistična odprava je zavzela nad 7000 metrov visoko goro Trisul v Himalaji, na katero je prišla po dozdej še nepreplezani smeri. Na gori je razvila jugoslovansko zastavo.

VAŽNO ARHEOLOŠKO ODKRITJE

Siamski in ameriški arheologi so odkrili v vzhodni Tajlandiji ostanke starodavne kulture iz časa 3600 let pred Kristusom in morda še kakih tisoč ali dva tisoč let več, ki pa je že poznala kovine in kovinske spojine. V kraju Ban Chiangu v bližini laoške meje so nakopali že 18 ton ostankov iz tiste dobe, lončenega posodja, nakita iz slonove kosti in brona, soličnih osti in drugega orožja, pa tudi človeška okostja. Doslej je veljalo mnenje, da je nastala najstarejša kultura v Mezopotamiji in sicer kakih 3000 let pred Kristusom. Za zmotno se je izkazalo tudi mnenje, da so nastale najstarejše azijske kulture v Indiji in na Kitajskem. Zanimivo odkritje so naznanili na posebni tiskovni konferenci.

RAZDELITEV LIBANONA?

(dalje z 2. strani)

Trenutni položaj v Libanonu z intervencijo sirskih čet lahko povzroči nove zapletljaje na Bližnjem vzhodu, če bi reagiral tudi Izrael, kot že grozi. Možno pa je, da se bo končala kriza libanonske države z razdelitvijo Libanona v krščanski in mohamedanski del, bodisi da bosta samostojni državi (za kar se zavzemajo Maroniti) bodisi da bosta federalni enoti zvezne države. Obe rešitvi bi bili boljši kot neprestano trenje, in medsebojni pokoli, kar onemogoča delovanje skupne države. Če bi bili Francozi svoj čas upoštevali ta nacionalni in verski

dejavnik, preden so vsilili libanonskima narodnostima enotno državo, bi bile vsem prihranjene stiske zadnjega časa.

Libanon meri 10.400 kvadratnih kilometrov in je torej še enkrat manjši kot Slovenija, prebivavcev pa ima okrog 2.200.000. Kristjanov-Maronitov je malo manj od polovice. Neodvisna država je postal leta 1943. Izmed vseh Arabcev so Libanonci najbolj pridni in sposobni, zato je dežela gospodarsko precej razvita in je bila tudi v mednarodnem gospodarskem življenju, predvsem finančnem, pomemben dejavnik. Glavno mesto Beirut (nad 330.000 prebivalcev) je bilo veliko turistično in finančno središče.

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

IVAN CANKAR IN SOCIALIZEM

III.

Potrebno je pri tem poudariti, da je šel Prepeluh na skupno pot z masarykovci, ki so iz Prage prinesli novi češki »realizem«. Obenem je Prepeluh tudi sprejel Bernsteinove revizionistične poglede. Čuti pa je tudi močan vpliv ruskega narodništva, ruskih revolucionarnih socialistov, ki so v nasprotju z marksisti odločno odklanjali zgodovinski materializem, zagovarjali narodne posebnosti, psihologijo ljudstev, vpliv tradicije, podnebja itd., predvsem pa bili za individualno etiko, ki naj se v socializmu dopolni. V nasprotju z marksizmom so se naslanjali na kmečki sloj in osporavali marksizem, da je na Ruskem uporabna teza o mestnem proletariatu. In kakor je na Ruskem prišlo do spoprijema med socialističnimi revolucionarji, nasledniki »Zemlje i Volje« in »Narodna je Volja«, in marksisti, tako je tudi na Slovenskem, čeprav seveda v manjšem obsegu in v omiljeni obliki, prišlo do razkola, samo da se je to zgodilo v socialdemokraciji sami. Internacionalizmu Antona Kristana in njegovih, posebno pa tezama o prvenstvu razrednega boja, o potrebi po novi internacionali, so se upirali nazor mislecev, ki so, kakor smo videli, hoteli uporabiti samo tiste marksistične ugotovitve, ki so menili, da odgovarjajo potrebam slovenskega naroda.

Ker je narodno čutenje po majniški deklaraciji in po skupni izjavi obeh meščanskih strank 1917. leta postajalo zmeraj bolj živo in enotno, ker je bila vseljudska zavest na preži, da bi zagledala obrise svoje usode po koncu klanja, je naravno, da so bili mladi socialisti ne samo za slovensko podobo socializma, ampak tudi za skupen nastop z meščanskima strankama. In Cankar, ki je proletarski položaj slovenskega človeka doživel na svoji koži, a je hkrati kot veliki duh poznal in sprejemal vse narodne komponente, je z vso silo svoje temperamentne narave ne samo podprl težnje mladih socialistov in masarikovcev, ampak z jasnim dialektičnim in kritično-ironičnim prijemom pokazal, zakaj je njihova pot pravilna.

Seveda moramo dodati pripombo, da je bilo vse, kar je Cankar v svojem predavanju poudaril, že tako ali drugače, večkrat skoraj s podobnimi stavki povedano v »Naših zapiskih« in v »Napreju«, da je na primer v »Napreju« že jeseni 1917. Franc Erjavec pisal, kako »je internacionalnost v škodo stranki in narodu, da je naša socialistična stranka suha veja na slovenskem narodnem telesu...« (12) Cankar je sprejel te teze, celo ponovil podobo o suhi veji, vendar je z močjo svoje besede, z veljavnostjo svojega ugleda dal resnici tisti karizmatičen pridih, ki je bil v usodnem trenutku potreben.

II.

Tako smo prišli do znamenitega večera, ko je v veliki dvorani »Delavskega doma« v ulici Madonina 15 Cankar nastopil s predavanjem, za katero je izbral pomemben naslov »Očiščenje in pomlajenje«, očiščenje in pomlajenje, ki naj bi preosnovalo socializem v smeri, ki so jo nakazali »mladi« socialisti, to je v smeri narodne enotnosti.

V polni dvorani, kjer ga je poslušalo približno petsto ljudi, od teh bolj malo delavcev, ampak v večini slovenska tržaška inteligenca in mladina, je Cankar ob sveči sicer s težavo bral, a njegove besede so tako žgale, da »je vladni komisar opozoril predsednika, naj Cankarju pove, da sega predaleč«. (13)

Pisatelj je svoj spis razdelil na štiri poglavja, pred prvim je dodal kratek uvod, četrto, prav tako

zelo kratko besedilo, pa podaja sklepno misel. Ob prvem poglavju se ne bi dlje ustavljali, ker Cankar ugotavlja vojne grozote, navaja Župančičeve stihe *Grobovi tulijo* do vprašanja: *Kaj hočete, grobovi, še od nas?*, veruje, da se bo iz trohne ro-dilo *vstajenje*, da si bodo ljudje na ogromnem pokopališču zgradili svetlejši dom. Morebiti bi tukaj samo poudaril, da Cankar navaja samega sebe iz *Podob iz sanj* in namreč stavek: »Nobena solza ni potočena zastonj, nobena kaplja krvi ni prelita zastonj.« Pri tem pa sam dvakrat podčrta besedo nobena in prislov zastonj. To velja pripomniti zato, ker se je lani Josip Vidmar v spisu *Sub specie aeternitatis* ozkotirno postavil po robu ti Cankarjevi trditvi, češ da samo napredne krvi ne prelije-mo zastonj. Isti greh kot Cankar naj bi po Vidmarju storil tudi Edvard Kocbek v knjigi *Strah in pogum*. No, menim, da je Cankarjeva — in Kocbekova — etika za nekaj dolžin pred Vidmarjevo in da zato tukaj o tem ne bi zgubljali besed.

Od osebne usode, od posameznika je Cankar potem prešel k narodu, k strankam, v katerih od-seva politično življenje neke narodne skupnosti. Ugotovil je, kako se je »Slovenska ljudska stran-ka« pomladila ob Krekovi osebnosti, ugotovil, da se je liberalna stranka prekrstila iz narodno napre-dne v »Slovensko demokratsko stranko«, in pristal ob jugoslovanski socialdemokratski stranki, o ka-teri se je bil namenil govoriti.

Po priznanju, da se je socialdemokratska stran-ka rodila po zaslugi delavcev, je poudaril, da je po-tem postala samo strokovna organizacija, ki je bila politično skoraj nepomembna. Ljudje, ki so jo vo-dili, »so bili po rodu in kolikor toliko tudi po jezi-ku Slovenci, po svoji vzgoji in svojem mišljenju pa pristni Nemci«. (14) Ne samo: »Še dandanašnji se žalibog le premnogokrat primeri — zlasti na Štajerskem in na Koroškem — da socialistično or-ganizirani delavec misli, da, ker je socialist, mora biti obenem tudi nemškutar.« Vendar, je nadaljeval Cankar, ob začetku stoletja so prišli iz Prage slovenski razumniki, ki so spoznali, da delavci ne potrebujejo samo kruha, ampak da morajo v svoji stranki najti vse, kar je potrebno za življenje du-ha. Zakaj, pravi Cankar, »temeljna načela socia-lizma in zadnji cilji njegovi so last vseh narodov; toda pota, ki vodijo do teh ciljev, si mora začrtati le vsak narod zase, po svoji osebnosti, po svojih domačih gospodarskih, političnih in kulturnih raz-merah.« (15) Zanimivo je pri tem ugotavljati, ka-ko je skoraj šestdeset let po teh izjavah danes v sredozemskem prostoru v polnem razvoju prav ta osnovna misel pozabljenih slovenskih socialistov in Cankarja samega, ki je v svojem predavanju še pribil, da je »stranka živo bitje... Raste in se raz-

vija z narodom, iz katerega se je bila rodila; živ-ljenje naroda je njeno življenje, trpljenje naroda njeno trpljenje, moč naroda — njena moč. Ako se tega ne zaveda, ali noče zavedati, se sama izlušči iz naroda, je tujka v domači hiši; in sodba ji je pi-sana! (15) (Primerjava s položajem skupnosti, ki živi ločena od matice in se vključuje v tujo stranko, bi bila tukaj prelahka, zato zadostuje, da omenimo bridko izkušnjo, ki so jo doživeli slovenski ljudje s socialistično stranko v Avstriji.)

Tok mladih, je nadaljeval Cankar, je začutil, da mora stranka živeti v narodu in za narod, zato se je uprl dogmatični okostenelosti, ki je za narod smrt, in se pridružil vsenarodnemu gibanju. Pri tem je Cankar poudaril, da nima smisla sklicevati se na tivolsko resolucijo socialdemokratske stranke iz leta 1909, saj je le-ta zastarela, ljudje pa potrebu-jejo spodbude, ko je čas, in zdaj je ta čas napo-čil! Nobenega smisla nima, da se stranka obrača proti Dunaju, češ da je potrebno demokratizirati in federalizirati Avstrijo, potem šele govoriti o jugo-slovanski državi. Najpoprej, je pribil, si moramo zgraditi svoj dom, ga opremiti po svoje, potem pride vse drugo. In mladi socialisti so poklicani, da izvedejo ta preokret v socialdemokratski stran-ki in skupaj z drugimi Slovenci zasujejo narodovo zgodovino.

Seveda je bil Cankar, ko je govoril o Avstriji in Dunaju, dosti bolj eleganten kakor na predavanju 12. aprila 1913. v Ljubljani (naslov: *Slovenci in Ju-goslavani*). Takrat je rekel: »Pustimo Avstrijo v njenem lastnem dreku. Bodimo kakor Mazzini v Italiji.« (17) Tokrat je izraze omilil, ker je šlo pred-vsem za slovenski socializem, o katerem je hotel, da bi bil, kakor smo videli, na narodni podlagi. Proti tivolski resoluciji socialdemokratske stranke iz leta 1909. leta pa je bil tudi zato, ker je govorila o zlitju treh jugoslovanskih jezikov v enega; že v pravkar omenjenem ljubljanskem predavanju se je — kakor poprej Prepeluh — uprl jezikovnemu ju-goslovanstvu, in rekel, kako so »gnusni ...tisti ljud-je, ki ...spravljajo v zvezo s političnim jugoslo-vanskim vprašanjem še slovenski jezik.« (18)

V tretjem poglavju svojega predavanja Cankar poudarja, da ni vzroka za pesimizem; morebiti se je sprva človek — in tudi on sam — zbal za slo-venski narod, a »nikdar se (ta) ni tako visoko, ta-ko sijajno razmahnil kakor v teh zadnjih dveh letih vojne.« (19) Zato se bo vzdignil iz hlapčevstva ves očiščen in pomlajen. In, zaključuje v četrtem, nekaj vrstic obsegajočem poglavju: kakor je Kristus zmagal, ko je bil križan, tako bo človeštvo zma-galo po neskončnem trpljenju. In zbralo se bo v družino svobodnih narodov.

(12) Dušan Kermavner, *Ivan Cankar in sloven-ska politika 1918*, str. 73. — (13) Ivan Cankar, *Bela krizantema, mladinska knjiga 1966*, str. 206. — (14) *Prav tam*, str. 167. — (15) *Bela krizantema*, str. 167. — (16) *Prav tam*, str. 164-5. — (17) *Prav tam*, str. 201. — (18) *Prav tam*, str. 156. — (19) *Prav tam*, str. 169.

BORIS PAHOR

J. Š.

NAŠA LEDINA

Ščinke: steklene balce za posebno igro. Ne-koliko, vsaj po imenih, nenavadna je otroška igra *šenta-ujel*. Vsak igralec ima v tleh jamico in prvi vrže žogo tam, kjer se »bala« ustavi, začne tisti, ki je tam, s tem, da zakliče: »Šenta ujel!« Vsi morajo tedaj obstati, ko so prej leteli, da se skrijejo. On pa vrže »balo« in če koga zadene, mora ta klicati naprej. Ako pa koga ne zadene, ima »sovro«. V njegovo jamico mu vr-žejo kamenček. Ko je pet kamenčkov, je igra končana. Kakšen je pomen besede »sovro«? Tako ime dobijo npr. tudi sive krave?!

Ošamplati pomeni nekako raniti se, udariti se, ako se nerodno lotimo kakega dela.

Brštulin se reče mlinčku za kavo, v katerem se surovo zrnje praži nad ognjem.

Pogosto ime za ovco *Bočka*, ono, ki ima lisa-pod očesi, je menda okrajšava iz *ob-očka*. Ko-štrunu rečejo tudi *bičk*, medtem ko je bik *ju-nec*. Ljubkovalno za psa se sliši, vendar le red-ko, tudi *toči*. Za kokoši pa ljubkovalno, *ciba*, *cibca*, tudi *pita* in se jih kliče pi-pi-pi-pi. Podob-no kot mačka tuj, tuj in tuj-tuj-tuj.

(Dalje)

Prejeli smo

Pojasnilo k »Naši ledini«

Hvaležen za pozornost, ki jo je T. Pavšič izkazal moji objavi jezikovnega gradiva, se čutim dolžnega nadrobneje pojasniti in utemeljiti nekatera stališča in merila v zvezi z omenjeno »ledino«.

Najprej bi želel paudariti, da gradivo pod naslovom »Naša ledina«, ki ga je bil Novi list voljan objavljati, samo po sebi ni jezikovna obravnava, za kar bi jo slavist ali predavatelj slovenščine moda prehitro sodil. Gradivo je zgolj zapis.

Do kritičnega mnenja in do ponovnega preverjanja, po mojem, preveč ustaljenih zacemnitiranih pogledov na jezik ima vsako pravico, ako občuti, da marsikaj ni v redu.

Edino veljavnih in nespremenljivih podmen in teorij pa v socioloških raziskavah ne sme biti. Le-te morajo biti sestavljene tako, da jih nova spoznanja lahko ovržejo; eno od Popperjevih načel. Jezik kot sredstvo medčloveškega sporazumevanja pa spada v okvir sociološkega raziskovanja.

Mogoče nam razprava »Jezik naših časnika-jev«, menda od Breznika iz leta 44 (navajam po spominu) še najbolje odkrije, kako zelo so slovenski jezik izkrivile ideologije (ki učinkujejo čustveno in pristransko); od nervoznega umikanja pred velenemškim omalovaževanjem slovenščine v monarhiji, pa do magičnega »rešitvenega« zanosu panslovanstva. V časopisu šestdesetih let prejšnjega stoletja so Levstik, Jurčič, Stritar in nekateri pisali komaj še umljivo hej-slovanščino, prepričani, da smo imeli Slovenci nekoč še druge slovenske besede, pa smo jih v stiku z Nemci izgubili. Vsaj tako si to nervozno ravnanje lahko predstavljamo.

Levstikova rečenica: »Govorimo slovensko, mislimo pa nemško«, je bila vsaj hudo pretirana, da se miho izrazimo.

Vsaj kar prastaro gospodarstvo (poljedelstvo in živinorejo) ter družabno sožitje zadeva, slovenščina ni mogla, večinoma ne, jemati izrazja (in s tem seveda stvari in znanja) od »Nemcev«, pravzaprav Bavarcev. Za to so prav jasen pokazatelj slovenske besede v madžarščini, ki kažejo na izredno slovensko gospodarsko (poljedelsko) in duhovno kulturo. Prav tako pa tudi vsa zgodnja slovenska zgodovina, z Borutom, Koclom in jezikom ter vsebino Frizijskih spomenikov. Od Bavarcev smo res jemali mnogo besed, največ obrtniške, kar pa še ni pomnilo izgubo narodnostne istovetnosti.

Še več! V avstrijski nemščini je izredno močan slovenski besedni sklad, ki ga nemško jezikoslovje začenja priznavati kot slovenskega. Za »Jause« stoji npr. danes v Dudenu, da prihaja od slovenskega »južina«. Seveda pa se nekateri nemški krogi zlasti v Avstriji trdovratno branijo priznati slovenske vplive. Za njimi pa tudi večina naših raziskovalcev, ki jih utesnjuje občutek manjvrednosti in se bojijo pretiravati. Kajti nemška znanstvenost jim je še vedno merodajna, da se skoraj bojijo ukrepati na lastno roko. In končno še občutek, da kako bi majhen narod dajal »velikemu«?

Seveda je treba to »velikost« nekoliko raz-

členiti; odkriti je mogoče, da pomeni samo zlitje več narodnosti in jezikov; da zgodovinsko sploh ne gre za večje in manjše narode in tudi ne za nad- in podkulturne. Tudi občutke narodnostne večvrednosti prinese šele romantika. Vsa prejšnja stoletja pa si sosedje izmenjujejo stvari in izkušnje, Bavarec Slovincu in narobe, ta Furlanu in obratno, ipd. Da ne pride še do jasnejših odkritij slovenskega kulturnega in jezikovnega vpliva na sosede, so danes krivi ostanki nacionalizmov in pogosto neznanje slovenskega jezika pri njih. Pri nas pa že omenjena bojazen pred znanstveno neresnostjo.

V avstronemščini namreč ni samo slovenske »južine« ampak tudi »hren« (Krenn), hram (prenesen pomen Kram), »krznar« (Kürschner), »piškur« (Peisker), »sablja« (Säbel), mogoče tudi »praha« (Brache),...

(Nadaljevanje prihodnjič)

Novo o Kosovelu ob 50-letnici njegove smrti

Izšla je junijska številka mladinskega mesečnika »Ognjišče«, ki prinaša med drugim zanimiv intervju s pesnikom, esejistom in teologom Vladimirom Truhlarjem. Truhlar opozarja med drugim — v zvezi s petdesetletnico smrti Srečkota Kosovela 27. maja — na Srečkotovo duhovno povezanost z indijskim pesnikom Rabindranathom Tagorejem, kar je ostalo doslej literarnim zgodovinarjem prikrito ali pa se jim to ni zdelo omembe vredno. Truhlar je začel zelo brihtno in pridno osvetljevati v globino nekatere zanemarjene ali prezrte koticke slovenske literarne zgodovine, npr. duhovno iskanje v delih naših pisateljev in pesnikov.

V sobotni prilogi »Dela« (29. maja) pa je objavil literarni zgodovinar in pesnik Alfonz Gspan v zvezi z omenjeno obletnico nekaj doslej še neobjavljenih pisem Srečkotove matere njeni prijateljici Mariji Skrinjar in nekaj pisem Srečkotovega brata Stanota. Za slovensko kulturno zgodovino jih je ohranil s prepisi Mile Klopčič. Vsa so izredno zanimiva, ker nam razkrivajo toplo in miho družinsko okolje, v katerem je rasel in zorel naš kraški pesnik, obenem pa težavne razmere njegove družine pod tedanjo fašistično oblastjo, ko so se morali otroci šolati v Jugoslaviji, če so hoteli ostati Slovenci. Vendar so zelo skupaj držali, ker so se imeli zelo radi, in to jim je pomagalo prenesti tudi tako hud udarec, kot je bila smrt najmlajšega — Srečkota. Ganljiva so zlasti pisma njegove matere. Srečkotovi duhovni podobi pa dodajajo ta intimna družinska pisma nekaj novih potez.

Srečkotov brat Stano, upokojeni časnikar in esejist, je umrl v Ljubljani letos 16. februarja. Bil je tih, resen in vesten človek. Tudi on nam je ohranil mnogo spominov na brata.

—o—

Kulturne novice

Po poročilih v obeh ljubljanskih dnevnikih sodeč je naletel novi film režiserja Veljka Bulajiča »Sarajevski atentat« pri ljubljanskem občinstvu na bolj slab sprejem oziroma na brezbriznost. Sodijo, da je slabo izdelan in tudi vsebinsko nezanimiv. Rešiti ga ni mogla niti Florinda Bolkan v glavni ženski vlogi. Uspeh je imel film baje le v — Sarajevu. Najbrž iz lokalnega patriotizma.

—o—

Letošnji dolenski kulturni festival se je začel z odprtjem retrospektivne razstave izredno priljubljenega staroste slovenskih slikarjev — Maksima Gasparija. Gotovo ni Slovenca, ki bi ne poznal njegovih slik s folklornimi motivi in ki bi mu ne bile prirasle k srcu.

—o—

Slovenska kulturna akcija v Buenos Airesu bo izdala v kratkem novo izdajo zbranih pesmi Franceta Balantiča. Knjigo je uredil France Papež. Dotiskana bo baje še ta mesec.

Nova pesmarica »Pastirčkova pesem«

Uredništvo mladinskega mesečnika »Pastirček« in Zveza cerkvenih pevskih zborov v Trstu sta v letošnjem maju izdali otroško pesmarico »Pastirčkova pesem«. Isti naslov je nosila tudi rubrika že omenjenega mesečnika, kjer so pet let izhajale pesmi, ki sta jih uglasbila Zorko Harej in Pavle Merku. V uvodu, ki pesmarico predstavlja, beremo, da so bile te pesmi zbrane predvsem zato, da bi tako v najmlajših generacijah vzbudili še večje veselje in zanimanje do petja.

Zbirka obsega 39 pesmi, te so urejene po smotrnem vrstnem redu, ki sledi šolskemu koledarju. Obdelan je vsak letni kas, hvale vredno pa je predvsem dejstvo, da so tu zbrane tudi otroške božične in velikonočne pesmi. Nekatere

so morda za osnovnošolske otroke le nekoliko prezahtevne, vsaj za tiste otroke, ki petja niso toliko vajeni. Prav gotovo pa so te pesmice zapolnile veliko vrzel, ker otroških božičnih in velikonočnih pesmi vsekakor primanjkuje.

Pesmarice se bodo s pridom posluževali predvsem učitelji, ki do sedaj niso razpolagali s tako raznoliko zbirko otroških pesmi, saj v pesmaricah, ki so na trgu, ne najdemo pesmi, ki bi jih otroci lahko peli ob raznih cerkvenih praznikih.

Zbirka je izšla v 1500 izvodih, naslovno stran je opremil slikar Robert Kozman, pesmi pa je fotografiral Ivanka Furlan.

A. L.

Slovenec! Slovenka!

*Voli 20. junija
kandidate*

Slovenske skupnosti

ŠAH

Dekle z zaprtimi očmi

58

Napisal Pierre L'Ermite

Prevedel Lovro Sušnik

Ni ga šahista, ki bi ob preigravanju vele-mojstrske partije ali ob tuhtanju študije ne po-skušal uganiti, kaj bo ta ali oni igralec, beli ali črni, igral. Izid sličnih poskusov je običajno tak, da nas nauči skromnosti; razgrne pred na-mi neslutene globine igre; nas pouči, kako red-ko dosegljiva in izjemoma dosežena je popol-nost.

Spodnjo študijo Troickega raziščimo, potezo za potezo, prav s tega — lahko bi rekli psiho-loškega — vidika. Pri tem se nam mora posve-titi vsa razlika med šablono in učinkovitostjo, med »popolno« in »približno« igro, med nami in njimi.

Študija je tale:

BELI: Ke8, La8, a5

ČRNI: Kh2, Lc2, c5

Beli na potezi zmaga.

Preden karkoli igramo, nekaj računic: za promocijo obeh kmetov gre; od tega cilja ločijo belega štiri poteze (tri s kmetom in ena za u-mik lovca), črnega tudi štiri (vse s kmetom, po-teza z lovcom je zastoj; umakne se s šahom, torej brez izgube tempa). To pa pomeni, da beli in črni promovirata istočasno (bolje: eden tik za drugim). Zaključek: remi. Prenagljeno! Promocija enega za drugim vodi res v remi le, če tisti, ki prvi promovira, s svojo promocijo ne grozi mata v eni potezi. Ta razmislek nam pomaga umeti tretjo potezo rešitve:

1. a6 c4, 2. a7 c3, 3. Lh1!!

Z namenom: šah s črnim lovcom; umik bele-ga kralja; črni kmet na c2; promocija belega kmeta; promocija črnega kmeta; mat belega na g2. S čudežno potezo 3. Lh1!! je torej beli pri-dobil odločilni tempo? Spet prenačljeno: črni mu tempo lahko iztrga, res da za ceno figure takole:

3. ... La4+!!

Večina izmed nas (le kar priznajmo si!) bi le slučajno — kot slepa kura — dala šah na a4, ker bi se ji zdel oni na g6 popolnoma enako-vreden. Pa ni!

4. Kf7!!

Kako je mogoče iti na belo polje, ki je iste barve kot črni lovec? Ni samo mogoče: polje f7 je edino pravilno polje. Kot bomo videli v nadaljevanju, je barva indiferentna, nekaj dru-gega pa zahteva prisotnost belega kralja na f7.

4. ... Lc6!!

Ena skrivnost je očita: a4 je boljše od g6. Z g6 bi se namreč črni lovec zamen žrtvoval na e4. Po 5. Le4: bi črni kmet ne mogel promovi-rati. Tako pa bo!

5. Lc6:

Beli je tako moral vrniti komaj pridobljeni tempo. Njegova finta (3. Lh1!!) pa ni bila za-man, saj mu je prinesla črnega lovca. Bo to do-volj za zmago? Bo: sodelujoči dama in lovec ter kralj na f7 bodo spletli matno mrežo. To pojasni ekscentrično potezo 4. Kf7!!

5. ... c2, 6. a8-D c1-D, 7. Da2+ Kg3! (relativ-no najboljša), 8. Dg2+ Kf4! (bralcu prepušča-mo analizo relativno slabše 8. ... Kh4), 9. Df3+ Kg5!, 10. Dg3+ Kf5, 11. Dg6+ (še se sedaj — po sedmih potezah — je 4. Kf7 popolnoma jasna!) 11. ... Kf4, 12. Dh6+ in 13. Dc1:

Morda porečete: čemu vse te kličeje črne-mu, če pa je na koncu izgubil? Odgovor: črni ni izgubil zaradi svojih s kličeji ozaljšanih po-tez, izgubil je pač zato, ker je tudi beli igral

»Nobene gospodične Marije Durand!... O, lahko nam verjamete!... Če bi bila, bi jo bil moj bratranec, ki je zelo spreten, goto-vo našel!...«

TRIDESETO POGLAVJE

Tisti večer je Ludvik Hughe v svojem obupu pozabil na večerjo. Že je spet na chamonijski glavni cesti v smeri proti jeze-ru des Gaillands... Med hojo si ponavlja se-lov odgovor:

»V hotelu v Monteveru ni nobene go-spodične Marije Durand.«

Ker pa dobro ve, da je Marija Durand v Chamonixu..., ve, da stanuje v Montever-su, preostane edino zaključek, da je ona, čim je spoznala njegovo zelo značilno pisa-vo in mogoče nekaj zaslutila... kdo ve?... ali ga celo opazila — bodisi v cerkvi, bodisi na stezi — z odločno kretnjo podrla vse mostove in zavrnila pismo..., kar je v osta-lem dokaj podobno njenemu nenadnemu odhodu iz Rož...

Ludvik Hughe zamen pretresa to vprašanje z vseh strani; vse ga privede nazaj k tej edini podmeni: Marija Durand je do-končno odšla iz hiše, ki se ji je do grla pri-studila, in sedaj noče ničesar več slišati o njej — pod nobenim izgovorom.

Kaj tedaj storiti?

Ludviku ne preostane nič drugega, kot da se spusti v odločilno igro brez predpri-prave, ki jo je imel za potrebno.

A če jo izgubi?

Ponoči Ludvik ne spi; še enkrat gradi domnevo na domnevo, načrt na načrt, pa drugega za drugim spet opusti... Najprej točno sklence, da jo poišče takoj jutri... Po-tem se mu zdi boljše, da prepusti vse sreč-nemu slučaju... Zakaj pa ne? Zdi se, da je Bog za nesrečnike v njegovem položaju, za tiste, ki ljubijo brez upanja... in da se taki smilijo nevidnim silam, dobrim angelom...

Celestin, ki je prišel po navodila, se vr-ne, ne da bi mogel zaključiti, ali pojmeta danes na Houches, na gorsko sedlo Mon-tets ali v Vallorcine — ali pa da ne pojmeta sploh nikamor, kar je še najbolj verjetno.

Ludvik stopi naprej v cerkev... Človek nikoli ne ve!... Tam se pripravi k novi mo-litvi, ki naj bi ne bila uporna in ki jo zmo-ti vsakdo, ki vstopi ali ki se prikaže iz senč-nega kota...

Ko bi bila to ona...?

Pa ni bila ona.

Nato se ustavi pri vodniški pisarni in si da natančno razložiti bližnjico, ki vodi v Monteveru. Ponudijo mu mezga za ježo... Že poznajo tisti gospodični, ki sta zelo ljubki in prihajata dokaj pogosto sem dol v Cha-monix..., a nikoli z železnico.

»Prideta — tudi danes?« vpraša Ludvik.

Vodnik z lanenorumenimi lasmi in ble-do poltjo stopi ven, pogleda na nebo v sme-ri proti prelazu »Voza« in pravi:

najboljše. Če bi le enkrat popustil (N.pr.: 1. Lh1?? Ld3! remi. Ali: 3. Lc6? Lg6+ remi. Ali: 4. Ke7 remi, ker bi 11. Dg6+ ne bila več mož-na), bi kličeji črnemu prinesli remi. Zato, kot vsi, ki so kdaj padli v pogumnem boju, tudi naš črni zasluži aplavz.

»Morda se bosta bali, ker se zdi, da tam gori ni najlepše vreme... Mogoče pa sta se že davi napotili navzdol... Veste, Američan-ke so kaj podjetne!«

Na te besede stopa Ludvik s čisto malo upanja ob Arvi prav do »Paradis des Praz« ... se vrne..., si ogleduje trgovine kamnov in spominkov... gre proti »Bossos«, nato se vrne nazaj v svoj hotel in prav hitro poobe-duje, da Celestinu za popoldne čisto prosto in se napoti proti vzpenjači na Montenvers, ne da bi še kaj premišljeval, kajti žene ga hrepenenje, ki je vsako uro hujše, in da izve...

Vlasec je pravkar odpeljal!... Že daleč v gozdu se sliši zmeraj upehano sopihanje njegove lokomotive. Tedaj se poda Ludvik na včerajšnje stezo... pa stopa in se vzpe-nja v smeri proti Mer de Glace Morju ledu.

Tako hodi že eno uro... In ker nima me-zga, sodi, da bo moral hoditi še dobro uro. Počuti se kakor včeraj obenem srečen in boječ.

Srečen, ker se bliža nji.

Moječ... ker v kakršnih okoliščinah se bosta srečala? Ludvik ne more ničesar več predvidevati.

Ali bo našel obe dekleti skupaj? In ali bo smel v tem primeru nagovoriti Marijo Durand, ne da bi jo spravil v sramoto?

Ali pa mu bodo šle okoliščine na roko?

Za božjo voljo!...

Ludvik na svoji poti pogleda spet proti nebu, ki se zdi tako blizu.

Pašniki ponehavajo..., trava postaja bolj redka, bolj hrapava, med gruščem in kr-šem..., v globanjah, obrnjenih proti severu, se pokaže sneg. Potem postaja steza težko razločna... Na desni in na levi se pričnja-jo velike samote... in tudi velike tihote.

Vodnik davi je imel prav... nebo se zdi svinčenosivo... L'Aiguille Verte (Zelena Špi-ca) in L'Aiguille du Dru (Suha Špica) po-stajata vijoličasti. In v smeri proti ledeni-ku Geanta (Orjaka) se pripravlja nekaj kot nevihta...

Ludvik pa ne vidi ničesar... razen masiv-nega, četverkotnega, strogega, veličastne-ga hotela, ki dela s svojimi sivimi skalami skozi smreke vtis čokatega velikana, naslo-njenega na goro, velikana, ki ljubi to goro, a ji ne zaupa... zaradi njenih presenečenj, njene nenadne in strašne togote.

Tedaj napravi pot ob voglu velikega pe-čevja oster ovinek in pelje po zelo strmem klancu ob majčkenem slapu.

Zdajci se Ludvik Hughe ustavi... Tam na ovinku... ob tistem slapu, ki spušča od ska-le do skale svoj srebrni curek, sedi mladen-ka, ki zbira na kolenih velike bele osate, da napravi iz njih šopek.

(Dalje)

—o—

Slovenska skavtska organizacija je obhajala na praznik republike tudi svoj praznik: »prestop popotnic«. Žal jim je slabo vreme kvarilo pro-gram.

Izdajatelj: Engelbert Besednjak nasl. ♦ Reg. na sodi-šču v Trstu dne 20.4.1954, št. 157 ♦ Odgovorni urednik: Drago Legiša ♦ Tiska tiskarna Graphart, Trst - ulica Rossetti 14 - tel. 77-21-51